

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASNIK IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice
Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosestanstvo \$6.00.Subscription rates for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih
članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Atomska diplomacija

Zadnje dni čitamo, da je atomska znanost v tej deželi že toliko napredovala, da zdaj znanstveniki na tem polju že eksperimentirajo s sestavljanjem novega "super-super" letala, seveda bombnika, ki ga bo gnala atomska energija. To namreč, če se jim bo eksperiment posrečil, kar pa ni dvoma, vsaj prej ali slej. Tako bo svet dobil poleg atomske bombe tudi atomsko raketo, katero bodo lahko spustili tudi na luno, ne samo okrog Zemlje ali na kateri koli kontinent. Seveda v slučaju "potrebe" ... naloženo z atomskimi eksplozivni.

Danes sigurno ni bolj nevarnih ljudi kot so atomski diplomati in atomski politiki, reakcionarni do mozga, ki se lahko miselno igrajo s to največjo in najstrašnejšo iznajdbo kot se majhen otrok lahko miselno igra z britvijo ali vžigalicami sredi kupa slame.

Dalje smo čitali zadnje dni, da Rusija ponuja lepe plače nemškim atomskim znanstvenikom, katere bi rada zvalila v svoje meje. Sicer jih je neko število že izvalila, kakor sta jih tudi Amerika in Anglija, toda rada bi jih dobila še več. Well, pri tem ji ni zamere. Svet se je po vojni pač znašel v novem vrtilcu blaznosti, pri čemer "mi," vsa "naša" politika zavzema vrdilno mesto. Pri tem se spominimo na pregovor, ki pravi, da kogar bogovi hočejo pogubiti, ga najprej oslepe.

To nas privede do točke, o kateri hočemo prav za prav spregovoriti nekaj besed. Ko smo nedavno napisali zadnjih par članov o vprašanju svetovne kontrole atomske energije, je bilo to vprašanje v krogih zaščitnega sveta, odnosno atomske komisije Združenih narodov začasno na mrtvi točki. Od tedaj je Gromikov v imenu Rusije podal svoje ugovore in amandamente glede poročila atomske komisije in z njimi precej razčistil difference med Sovjetsko unijo in Ameriko glede vprašanja svetovne kontrole atomske energije.

Njegove izjave sicer nismo čitali, toda kolikor razumemo na podlagi raznih komentarjev, se je prepad med uradnim mišljenjem ali nazori obeh dežel v zvezi s tem izredno važnim vprašanjem precej skretil. Kot pravi Chicago Sun v uvodniku (The Soviet Atomic Plan), ni zdaj nobenega razloga več, zakaj bi med Ameriko in Rusijo ne moglo priti do soglasja glede vprašanja svetovne kontrole atomske energije.

Prvič se je Moskva sprijaznila z glavnimi osnovnimi točkami ameriškega načrta in se izrekla za enako učinkovito svetovno kontrolo te energije kot jo predvideva ameriški načrt, to je od vse proizvodnje do inspekcije in nadziranja vseh faz. Drugič se v načelu strinja, da mora biti vsak kršilec podvržen kazni, kakršna bo že predpisana v mednarodni atomski pogodbi. Oboje je sigurno velik korak do zblizanja.

Kjer med obema vlada se zija velik prepad, je v sledečih dveh točkah: Prvič zahteva Rusija, da je treba najprej, sploh takoj, proglasiti izdelovanje atomskih bomb izven zakona in enostavno prepovedati, šele potem naj pride na vrsto načrt za svetovno kontrolo atomske energije. Drugič se vedno vztraja pri pravici do vetiranja, to je pri svoji tezi, da je pri vsaki kazenski akciji proti kršilec atomske pogodbe potrebno soglasje velesil.

Amerika bo imela najbrže precej težko stališče pri odbijanju in pobijanju ruske zahteve, da je treba takoj napraviti konec izdelovanju atomskih bomb in uničiti vse zaloge. Za odpravo živčne vojne in razčiščenje zastrupljenega mednarodnega ozračja je to sploh prva in kardinalna potreba. V resnici si je težko predstavljati, kako naj pride do svetovnega pomirjenja ali sploh do sklenitve kakšne mednarodne konvencije ali pogodbe za svetovno kontrolo atomske energije, dokler bo Amerika kar naprej izdelovala ne samo atomske bombe, marveč tudi delala eksperimente za atomske super-rakete, katerih namen je prozoren. Vse to vodi le v vedno večje pogrezanje in zastrupljanje mednarodnih odnosov in poglabljanje medsebojnega nezaupanja; seveda tudi v vedno večje oboroževalne tekme in končno v novo svetovno katastrofo, v samomor tako zvane "civilizacije."

Ta konflikt se torej ne suče več okrog osnovnih zamisli ameriškega načrta za svetovno kontrolo atomske energije, marveč okrog vprašanja, ali bo Amerika pristala na postavitev atomske bombe izven zakona in prenehal z izdelovanjem tega najstrašnejšega orožja. Stališče Amerike je, da bo to storila šele tedaj, ko se prepriča, da se lahko zanese na učinkovitost mednarodne kontrole in inspekcije; dokler ne pride do tega, tudi ne bo nobeni drugi državi, nobenemu potencialnemu sovražniku pokazala svoje skrivnosti — "know-how." Ampak dejstvo je, kakor poudarjajo vsi atomski znanstveniki, da bodo do te skrivnosti prej ali slej prišle tudi druge države, v tem primeru Rusija.

Po naši skromni pameti ni nobenega razloga, zakaj bi med Ameriko in Rusijo ne moglo priti do stvarnega kompromisa, po katerem bi bil volk sit in koza cela. Ne vidimo nobenega razloga, zakaj ne bi Amerika mogla pristati na postavitev atomske bombe izven zakona in jih prenehal izdelovati; seveda pod pogojem, da bo sprejel njen osnovni načrt za svetovno kontrolo atomske energije. Svoj "know-how" v zvezi z izdelovanjem atomskih bomb naj pa razkrije in izroči šele svetovni atomski komisiji, to je tedaj, ko bo ustvarjen ves aparat za svetovno kontrolo atomske energije. To bi narekovala navadna pamet in kolikor nam je znano, tudi Rusija ne zahteva nič drugega. Ampak v Washingtonu in še kje drugje so se oprijeli atomske diplomacije in zato nečemu nič slišati o prenehanju izdelovanja atomskih bomb.

Glede druge ruske zahteve, to je potrebe soglasja velesil pri vsaki kazenski akciji proti kakšnemu kršilcu, je to bolj akademski ali dilaocepski pomena kot kaj drugega. Dejstvo je, ako bi bila kršilka kakšna velesila, ki bi se skušala skrivno pripravljati na vojno, bi to tudi pomenilo torpediranje ne samo zaščitnega sveta, namreč tudi Združenih narodov in pričetek novih vojnih

Poročilo in zahvala
podružnice 2 SANSa

Chicago, Ill.—V soboto zvečer, 1. februarja, smo imeli živahno in zanimivo redno sejo podružnice pri bratu in sestri Sober. Udeležba je bila povojna, lahko bi pa nas bilo več, kar bi seveda bilo še lepše. Imamo člane in članice, kateri radi plačajo članarino, na sejo pa jih le ni. Zakaj? Marsikateri drugi "bivši" člani bi plačali, če bi jih kdo vprašal, ali človek ne bi vedno nadleguje, vprašuje, prosi, ali kakor že hočete reči.

Na tej seji je bilo sklenjeno in naročeno tajniku, naj ponovno napiše javen apel na vse rojake in rojakinje v tem delu mesta, to je, na severni strani, da postanete član ali obnovite svojo članarino za to leto. Kateri čitate razne dopise, članke in razprave o tej organizaciji, veste namen te organizacije, drugi pa, kateri do sedaj niste bili dovolj zainteresirani v to, bodite uverjeni, da je organizacija SANS v mnogih oziirih sedaj še bolj potrebna kot kdaj poprej.

Tako je tudi mnenje vseh aktivnih članov in članic te podružnice. Torej je tukaj apel: Da članom in članicam ne bo treba vs "nadlegovati" ali prosi, pridite kar na naše seje, ali izročite svoj prispevek za članarino enemu ali drugemu članu ali članici. Da ste član, vas stane samo dva dolarja za celo leto, seveda, kdor hoče prispevati več ali večkrat, je vse hvaležno sprejeto, na primer naša vzorna člana Rose in Frank Sajovic sta za to leto že prispevala vnaprej vsak po \$2.50 mesečno, ali za to leto skupaj \$60. Zelo lepo in posnemajta vredno takih narodno zavednih rojakov. Naj bo še omenjeno, da sta lansko leto prispevala enako kot letos. Seveda, s tem ni rečeno, da se pričakuje od vas ravno toliko—dva dolarja letno zadostuje, da ste dobro stoječi član te ustanove. Poleg pomena in dela te podružnice skušamo tudi, da bi na "North Side" ostala skupina Slovencev združena, ne samo za SANS, ampak tudi v drugih oziirih. Pristopite zraven!

Naš namen je, da vsaj enkrat na mesec pridemo skupaj ter se prijateljsko in družabno pogovorimo, kot na primer za kako priredbo, kartno zabavo in podobno. Ne pozabite, da imamo po sejah vsakojake pogovore in drugo zabavo. Ko nas bo več skupaj, lahko zopet najamemo kako malo dvorano za naše seje.

Prihodnja seja se bo vršila v soboto večer, 1. marca; zopet pri br. in ses. Sober, 1856 Fremont st.

Na tej seji smo tudi prešli dohodke in izdatke naše zadnje veselice, ki se je vršila 18. januarja. Natančno se ne moremo povedati, ker nimamo nazaj še vseh vstopnic, vemo pa, da je čisti prebitok nekaj malega nad sto dolarjev, tako da smo v gl. urad SANSa lahko poslali ta mesec \$150.00.

Da je bil rezultat te veselice, naše male nasebine v tem delu mesta, dovoljen, gre priznanje in zahvala mnogim posameznikom, na primer rojakinjam Louise Kovačič, Agnes Katz in Theresa Garden, ki so darovale vsaka po eno potico. Hana Slamnik in njen sin Frank sta preskrbela meso po zelo zmerni ceni, poleg tega je prodala 10 vstopnic; Mary Cirar in Rose Sajovic sta prodali vsaka po 25 vstopnic, se prijatelj Jacob Briljavac v South Chicagu nam jih je prodal 10 itd. Za baro sta vestno delala od začetka pa do konca William Lepčin in John Morsli ml., kuhinjo je pa vodila ses. Josephine Pushnik in pomagala ses. Josephine Sober, katera je preskrbela tudi za vso gro-

zvez. Vprašanje vetovne pravice ali soglasja bi izpuhtelo in se razbilo ob realni situaciji, kajti kadar bi kakšna velesila pričela kršiti svetovno kontrolo atomske energije in pričela izdelovati atomske bombe, bi se svet znašel na pragu nove vojne, katere bi ne mogel ustaviti noben veto. Z drugo besedo: nam se to vprašanje v zvezi s tem predmetom sploh ne vidi važno, v kolikor se to tiče kazenske akcije proti kršitelju. Svet bo moral voziti skupaj, bodisi z vetom ali brez veta, ali pa se bo znašel v novem klanju in razdejevanju, o kakršnem danes sploh nihče ne more niti sanjati.

Biti izgnan iz stanovanja, bodisi poleti ali pozimi, ni noben špaz, toda če pride izgon sredi najhujšega mraza, je pa tragedija. Tako tragedijo je v Brooklynu, N. Y. doživela ta družina, po imenu Smith, zato, da je gospodar lahko pričel popravljati stanovanje.

cerijo; tudi več drugih je pomagalo, a vseh se ne more imenovati, bi bilo predolgo, pa tudi zamere ne bo za to. Vsakdo, ki je kaj pomagal, je storil z zavestjo za dobro stvar. Torej vsem in vsakemu posebej iskrena hvala!

Ne smemo pozabiti naših prijateljev-posetnikov. Brez teh bi ne bilo uspeha; posebno v lepem številu so nas posetili naši prijatelji z zapadne strani mesta, ali kakor pravimo Lawndalčani, kakor tudi iz drugih četrtih mesta. Hvala vam iskrena, pri vaših prireditvah vam bomo skušali povrniti.

Sedaj pa še kratek pregled dohodkov in izdatkov naše podružnice, da boste videli, zakaj smo delali po svojih skromnih močeh in zakaj skušamo še obdržati to podružnico. Do sedaj smo zbrali in poslali v gl. urad SANSa \$2,248.00, in sicer za upravo SANSa \$846, za upravo ZOISA \$50, v pomoč našim ljudem v starem kraju \$1,078 in za bolnico v Sloveniji \$274.

Poleg tega smo seveda porabili nekaj malega za poštnino in za dvorane naših sej, kar je bilo malo. Vse drugo delo je bilo izvršeno z zavestjo za pomoč in dobro stvar.

Ne škodi, če se omeni ponovno, da je organizacija SANS zbrala skupaj nad četrt milijona dolarjev (seveda prispevek naše podružnice je v tem pogledu majhen, ker je tudi naselbina majhna, ampak vsak malo, pa se nabere).

Dohodki in izdatki SANSa so redno poročani v naših listih in v tem je tudi zrcalo, koliko je ta organizacija že storila dobrega za naš narod. (Če nisi dober član svojega naroda, tudi ne moreš biti dober član človeške družbe. Tako pravijo tudi izobraženi in pošteni možje!) Za koliko tisočakov blaga je bilo poslano našim ljudem v stari kraj, je bilo tudi vedno poročano. Res je, da vsak nas pošilja svojcem pakete ali denar, ali to nas ne more in ne sme držati nazaj, da ne bi nekoliko pomagali pri skupnosti, za narod, iz katerega smo izšli.

Ravno nekako pred letom dni je prišel apel za prispevke za bolnišnico tuberkuloznih otrok v naši stari domovini Sloveniji. Sedaj je zbrano že nad 156 tisoč dolarjev za to humanitarno ustanovo. Ali je tudi tvoje ime med prispevatelji, dragi rojak?

Pomagaj po svoji moči!

Vsem rojakom širom naše nove domovine v imenu podružnice najiskrenejša hvala za prispevke. Drugim rojakom v tej okolici pa apel: pristopite k naši podružnici ponovno ali znova!

Za podružnico 2 SANSa:
John Turk, tajnik.

Na zadnji seji je bilo podano poročilo, koliko smo v preteklem letu zbrali skupaj za pomoč našim bratom in sestram v stari

Glasovi iz naših naselbin

domovini. Za otroško bolnišnico v Sloveniji smo poslali v gl. urad SANSa \$2,646.70, za Jugoslovanski rdeči križ \$100, za politično akcijo \$465. Torej skupaj \$3211.70. Slovenski delavski dom pa je prispeval okrog \$700 v to svrhu in dal tudi dvorano brezplačno na razpolago. Pevski zbor Naprej pa je zaspal in tako je bilo odglasovano, da se prenese ostanek blagajne v znesku \$60.20 v sklad za otroško bolnišnico.

Torej pridite na sejo podružnice 108 SANSa. Tudi naša mladina se zanima za našo organizacijo.

Jugoslav Forward Club bo priredil igro in zabavo v soboto, 1. marca, v Rumunski dvorani na Faresworth st. Udeležimo se te priredbe, kajti ves čisti dobiček bo oddan za nabavo ambulance za staro domovino. Čestitke temu mlademu, progresivnemu klubu!

H koncu pa naj še omenim, da sta bila tukaj poročena poznani Anton Modic in poznana trgovka in kuharica Frances Božič. Veliko sreče v novem stanu! Upamo, da bosta dobra podpornika organizacije SANS, kot sta bila v preteklosti.

Frank Modic, tajnik.

Uspešna letna seja
hranilnice in posojilnice

Chicago, Ill.—V soboto zvečer, 22. februarja, se je vršila letna seja delničarjev Jugoslovanskega hranilnega in posojilnega društva v Slovenskem delavskem centru. Posej je bil najboljši v zgodovini tega društva—seje se je udeležilo skoraj sto delničarjev. Poročila odborikov so bila vsa zanimiva in razveseljiva o napredku te delavske institucije v prošlem letu. Tajnik D. J. Lotrich je podal podrobno in obširno poročilo o dohodkih, stroških in bilanci. S številkami je dokazal, da je društvo napredovalo za nad pol milijona v prošlem letu in je imelo ob koncu leta nad \$2,070,000 premoženja. Društvo je plačalo svojim delničarjem-vlagateljem 3% dividende, ker je ena največjih mer v današnjih časih, poleg tega je pa dalo v rezervni sklad rekordno svoto—več kot zakon predvideva.

Zasluga za ta napredek gre vsem članom tega društva radi njihovega iskrenega sodelovanja in patroniziranja svojega lastnega delarnega zavoda, kakor tudi uspešnemu vodstvu direktorija in vestnim in sposobnim uslužbencem v uradu. Direktorja tega društva so bili v preteklem letu: Donald J. Lotrich, Frank Groser, Vinko Ločnikar, Charles Pogorelec, Frank Zaitz, Louis Zorko in Jacob Zupan.

Po končani seji se je serviral brezplačen prigrizek in pijača. Ker se je nahajal na obisku v Chicagu Tony Perušek, prijatelj Louisa Zorka, in aktivni pevec zbora Zarje v Clevelandu, in s Tonijem je bil prijatelj Eddy Sesek, izvrsten igralec na harmoniko, in z njima sta bili Peruškovi sestričini Frances in Mary Kočevar, se je vsa družba preselila iz spodnjih prostorov v zgornje in razvila se je v resnici vesela zabava. Eddy s svojo harmoniko in treniranimi prsti in Toni s svojimi lepimi petjem, Mary in Frances sta menda pa plesali z vsemi delničarji razen s podpisanimi, ki ni plesalec.

Po par urni v resnici užiti zabavi, ko je pošla določena kvota jestvin in pijače, se je družba podala v spodnje prostore, kjer se je zabavala do jutranjih ur. V imenu direktorija Jugoslovanskega hranilnega in posojilnega društva se zahvaljujem Toniju Perušku in Eddy Seseku za igranje in petje, ker s svojim posetom sta v resnici priliš še več zadovoljstva delničarjem, ki so ga že imeli od zelo uspešne seje. Vama želimo uspeh v vajuinemu podjetju, katerega bosta pričela v nekaj dneh.

Na zadnji seji je bilo podano poročilo, koliko smo v preteklem letu zbrali skupaj za pomoč našim bratom in sestram v stari

Vi delničarji Jugoslovanskega hranilnega in posojilnega društva pa agitirajte med svojimi prijatelji in znanci, da postanejo naši člani. Naj prinesejo svoje prihranke v naše društvo, kjer so vloge zavarovane do svote \$5000 in bojo dobile lepe dividende, kakar vam bojo hvaležni. Ravno tako, če iščete posojilo, vedno obrnite do svojega društva in ga priporočajte svojim prijateljem in znancem, kjer boste v ljudno postreženi in po zmerni ceni.

Naprej in še za večji napredek našega delavskega denarnega zavoda!

Louis Zorko, član direktorija.

Važno naznanilo!

Chicago.—V petek večer, 28. feb., se bo vršila redna seja kluba JSZ v navadnih prostorih na 2301 S. Lawndale ave., na katero so poleg članov vabljeni tudi drugi rojaki in rojakinje, ki se zanimajo za sedanje politične dogodke tukaj in tudi v stari domovini.

Po zaključku seje bo sodrug F. A. Vider, kateri se je pretekli teden udeležil seje eksekutivnega odbora SANSa in komiteja ACYR v Clevelandu, razložil o zaključkih in vtihih zadnjega zborovanja. Ker je važno, da ste ožje informirani o funkcijah obeh zadevnih organizacij, se priporoča, da posetite klubovo sejo v petek večer.

Frank Zaitz.

Doprinesimo svoj del
slovenskemu narodu

Chicago, Ill.—Pred 26 leti je profesor Frederick Star predaval v gledališču Garrick v Chicagu in je podal tole zanimivo izjavo: "Sedanja civilizacija umira in nova je že rojena; prišla bo iz Rusije in rumenopoltnih ljudi."

Kdor zasleduje dnevne dogodke, mora priznati, da je bila omenjena izjava izrečena pred 26 leti popolnoma na mestu. Danes vidimo, da zapadna civilizacija res umira in je samo le vprašanje njene konca. Zato je toliko vika in krika proti komunizmu, ki ga prinaša nova doba.

Kaj pa je tako zlobnega v komunistični filozofiji, katero je o svojilo slovanstvo za svoj nauk? Nič drugega kot to, da smatra za največje zločinstvo izkoriščanje človeka po človeku, kar je proti naziranju "free enterpri-serjev." Ker je slovenski del Evrope osvojil za človeštvo in pravični nauk, ga obsojajo hinavci zapadne civilizacije pod krinko krščanstva, češ da deluje za odpravo največje svetije zapadne civilizacije, to je odpravo privatne lastnine, katere je podlaga zločinov človeštva.

Vsled tega čakajo slovenske narode velike naloge in Slovenici smo le majhna veja tega velikega drevesa, ki je poglajna vidno svoje mladike v zadnji vojni, da jih je opazil ves svet. Pred vojno neznani slovenski narod je dobil svoje priznanje kot narod, ki je vreden da eksistira. Radi tega je naša narodna dolžnost, da kot ameriški Slovenci za to priznanje doprinesemo svoj del in ga ohranimo skozi vsake narodne organizacije.

Čikaški Slovenci so organizirani v štirih podružnicah SANSa, ki je naša narodna organizacija. Podružnica št. 25 bo priredila veliko zabavo prihodnjo soboto zvečer, 1. marca, v dvorani SNPJ. Vstopnina je prosta, kar daje vsem čikaškim Slovincem in Slovenkam priliko, da se udeležijo. Za plesalce bo poskočne polke in valčke igral Debečev orkester. Odbor se bo potrudil, da bodo udeleženci dobili najboljšo zabavo, zato apeliramo na vse narodno zavedne, da nas posetijo.

Torej na svidenje dne 1. marca v dvorani SNPJ.

Za odbor:

Frank Aleš, tajnik.

Listnica uredništva

White Valley, Pa. J. K. J. P.—Stvar je premlenkost in ne spada v list.

Razgledi po stari domovini

(Od našega dopisnika Franja Aleša)

IZ DELAVSKEGA IN STROKOVNEGA ŽIVLJENJA

Dve leti svobodnih in enotnih delavskih organizacij

Januarja 1947 je minulo dve leti, odkar so bile ustanovljene za ozemlje Jugoslavije enotne delavske strokovne organizacije. V dveh letih dela so organizacije delavskega razreda izvedle velike naloge zlasti pri zaščiti delavca. Delavske strokovne organizacije sodelujejo z vodstvi državnih podjetij in pazijo na ekonomski dobrobit delovnega Eloveka.

Velika važnost naših strokovnih organizacij pa je tudi v prosvetno-kulturnem pogledu, ker so delavske organizacije poklicane za to, da širijo prosveto in kulturo in dvigajo raven svojih članov.

V prvih dveh letih je bila izvedena organizacijska mreža naših sindikatov, ki se stalno izboljšuje ter je bilo zajeto v organizacijo skoro 80% zaposlenega delavstva. Članstvo pa še nadalje raste. Sindikati tesno sodelujejo z upravnimi podjetji in so prvi faktor pri realizaciji našega gospodarskega načrta.

Poziv glavnega odbora delavskih sindikatov v Beogradu, da se delavci seznanijo s postopki pri razdeljevanju dobičkov

Da bo od strani delavskega razreda čim večja vzpodbuda za večjo storilnost pri proizvodnji in da bi se delavci seznanili, kako bodo udeleženi s posebnimi nagradami pri povečani proizvodnji, je centralni odbor Enotnih strokovnih organizacij izdal poziv vsem delavcem, da se seznanijo z vsemi tozadevnimi uredbami, ki jih je izdala vlada FLRJ.

Vrnitev naših izseljencev iz Avstralije

V Avstraliji živi danes še okoli 10.000 do 12.000 naših izseljencev, ki si žele čim prej vrniti se v domovino. V tej zvezi se mudi v Jugoslaviji naš konzul v Sidneyju. Po poročilu avstralskega izseljenskega lista je na poti v domovino manjša skupina naših rojakov.

Svet za nove delavce-strokovnjake ustanovljen v Beogradu

Ob sodelovanju delavskih strokovnih organizacij, zvezne in državne komisije ministrstva za industrijo, promet, kmetijstvo in gozdarstvo ter trgovino in centralnega odbora Ljudske mladinske Jugoslavije, so ustanovili Svet za kadre pri zveznem ministru za delo, da bi vzgojili čim več delavcev strokovnjakov za našo industrijsko in kmetijsko proizvodnjo.

INOZEMSKI GLASOVI O NOVI, PREROJENI JUGOSLAVIJI

Angleški dirigent in komponist Alan Bush je priredil koncert angleške glasbe v Beogradu ter je na konferenci z zastopniki domačega in tujega tiska podal nekaj izjav o novi Jugoslaviji.

"V veliko čast si štejem, da sem gost komiteja za kulturo in umetnost v Beogradu. Pred vojno sem bil dvakrat v Rusiji in obakrat sem bil iznenaden. Isto je sedaj z našo državo; vedel sem, da bom prišel v zemljo vitalnosti in življenja, ali to, kar sem videl, je preseglo vsa moja pričakovanja. Ne morem se navedeti, kako velik razvoj je bil dosežen samo na polju kulture. Priznati moram, da me je skrbelo, kako bo uspel koncert, na katerem bodo izvajala samo angleška dela. Mislim, da se beograjska publika ne bo zanimala za angleško glasbo. V Londonu na primer bi pustil tak koncert publiko hladno. Tu pa vidim, da je zanimanje veliko.

na straži.—Premiera je odlično uspešna.

Koncert akademikega zbora v Mariboru in Celju je žel odlični uspeh. Vodil je zborovodja Radovan Gobec.

122 ljudskih knjižnic v Sloveniji je dobilo nove knjižne zbirke, ki jih je poklonil minister za prosveto Lidija Sentjura. Zbirke so obsegale po 35 izvodov.

Cankarjev "Kralj na Bejaj-novi" v ljubljanskem narodnem gledališču je bil uprizarjen v počastitev 25-letnega umetniškega delovanja znanega slovenskega igralca Janeza Cesarja.

Plenarno posvetovanje prosvetnih delavcev v Ljubljani se je vršilo koncem januarja z namenom, da se določijo nove naloge kulturno-prosvetnega dela. Na plenumu je govorila tudi minister prosvete Slovenije Lidija Sentjura. Vsa kulturno-prosvetna politika sloni na čim hitrejši gospodarsko-politični izgradnji nove federativne Jugoslavije in je v tesni zvezi z realizacijo petletnega gospodarskega načrta.

Večerna delavska gimnazija je bila ustanovljena po zgledu ljubljanske in mariborske tudi v Celju. Tako je tudi celjsko delavstvo dobilo možnost nadaljnje izobrazbe.

O francoski petletki

Pariz. — ONA — Takozvani Monnetjev načrt je naletel v francoski javnosti na ostro kritiko. Prvi so se pritožili francoski učenci, ki so menja, da načrt omalovažuje znanstvena raziskovanja. Za njimi je prišla inženirska organizacija, Union Nationale des Ingenieurs et Techniciens, ki trdi, da naloge prvega leta tega načrta niso bile izpolnjene, ter da je radi tega ves načrt obsojen na to, da propade.

POLJAKI IN MIR Z NEMČJO

Napisal Landrum Bolling

Navzlic temu, da so se čisto pred kratkim vršile na Poljskem splošne volitve, je vendar posvečena pozornost naroda nekemu povsem drugemu vprašanju. Poljaki se mnogo bolj zanimajo za svoj zemljevid kot za vse drugo. Narodno zavest vzbuja vprašanje nove poljske meje—one vesti, na katere čakajo s posebno napetostjo, ne bodo prihajale iz domačih krajev temveč iz inozemstva, iz Moskve, kjer bodo zunanji ministri starih velesil odločali o tem, ali naj Poljska obdrži ozemlja, katera je prejela v varstvo po sporazumu v Potsdamu ali ne.

Ves poljski narod je bil prepričan, da je odločitev že končno veljavno padla, toda neprestana nemška propaganda in namigavanja zunanjih ministrov angleških velesil—Byrnesa in Bevin-a—je to njihovo prepričanje zopet omajala.

Vsekakor pa je to vprašanje zadeva, v kateri so si edini prav vsi Poljaki. Vse struje in vsi sloji, od najbolj desničarskih pa do komunistov—vse je pripricano, da je Poljska upravičena zahtevati od Nemčije karkoli hoče. Ves narod zahteva z največjo odločnostjo, da mora ostati vsaka ped te "nazaj pridobljene zemlje"—tako jo namreč imenujejo Poljaki—poljska, brezpogojno in za vedno.

Podpredsednik vlade Wladislaw Komulka, ki je komunist in se je baje šolal na sovjetski akademiji za politične izvedence, je prevzel ministristvo nazaj pridobljenih ozemelj. To vam je oster duh, ki svoj posel izvrstno pozna in razume. Kadar razlaga svoje načrte za bodočnost, navaja številke in druge podatke, ne da bi pogledal na svoje zapiske.

"Vsak drug narod, ki bi bil toliko pretrpel s strani Nemcev, bi sodil o tej stvari tako kot so dimo mi", mi je dejal. Tu ne gre le za popravilo napravljenih škod, kajti ako bi šlo le za to, bi bili zahtevali mnogo več.

"Od vseh razlogov, ki govorijo za to, da moramo obdržati ta ozemlja, je morda najbolj tehten ta, da nam bo le to omogočilo izvesti potsdamsko zahtevo, da Nemci ne smejo imeti višjega življenjskega standarda kot narodi, ki živijo okrog Nemčije. Ako se ima to zares zgoditi, potem mora imeti Poljska zadostna sredstva, da dvigne življenjske pogoje na Poljskem vsaj na višino Nemčije. Dohodki Nemčije,

Čehoslovaška pritožba radi transporta skozi Nemčijo

PRAGA. — ONA — Čehoslovaška vlada je naročila svojemu ambasadorju v Washingtonu, da nujno vloži priliz proti nedavnemu sklepu generala Luciusa Clayja, vrhovnega komandanta ameriških vojskih sil v Evropi, z ozirom na promet čehoslovaškega blaga skozi Nemčijo.

General Clay je bil odločil, da bo prevoz čehoslovaškega blaga skozi Nemčijo enostavno ukinil, ako Čehoslovaška ne plača pristojbin v dolarjih.

Mesece in mesece se je trudila Čehoslovaška, da bi prepričala ameriške okupacijske oblasti, da teh stroškov ne more plačevati v dolarjih, in se obenem pritoževala proti izredno visokim tarifam, ki brez prave potrebe povzročajo cene blaga, ki je izvoženo iz Čehoslovaške preko Nemčije v prekomorske kraje.

Čehoslovaško blago je v tem pogledu vedno uživalo posebne ugodnosti na nemških prevoznih sredstvih—niti Hitler tega ni ukinil. Šele ameriške okupacijske oblasti začno zdaj, v želji da bi znižale svoje okupacijske stroške, zahtevati plačilo v dolarjih. Ameriški strokovnjaki, ki si bili nedavno v Nemčiji, trdijo, da je general Clay storil ta korak navzlic protivnim nasvetom generala Draperja in nekaterih vodilnih gospodarskih strokovnjakov.

"Bi-Partisan Policy" v nevarnosti?

Washington. — ONA — Različni znaki kažejo, da je nastal spor med vladnimi krogi in Johnom Foster Dullesom, ki je bil eden najvažnejših izvedencev republikanske stranke za zadeve zunanje politike. Verjetno je, da je ta spor povzročil govor, v katerem je Dulles zahteval, da se industrijo v Nemčiji zopet izgradi, in sicer v dobroti zahodne Evrope. Mnogo komentarjev je razlagalo ta govor v smislu popolne preureditve potsdamskega sporazuma.

Ameriški komisar za reparacije Pauley pa je zadnje dni močno poudaril, da nameravajo Zedinjene države gledati na to, da bo potsdamski sporazum izveden. Pauley je navedel svoje razloge proti temu, da bi Sovjetska unija dobivala reparacije iz tekoče nemške industrijske produkcije—toda obenem je tudi ostro napadel one, ki v Ameriki delujejo proti potsdamskemu sporazumu. Nobenega dvoma ne more biti o tem, da je s tem pred vsem govoril proti Dullesu. Pauleyjeve izjave so posebno tehtne in važne radi tega, ker je svoj govor predložil zunanjemu ministru v odobrenje.

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Feb. 28, 1947), poleg vašega imena na paslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

V biblijskem pasu cvetejo vsakovrstne klanovske organizacije. Najnovejši rasi bigoti so tako zvali Kolumbijci s sedešem v Georgiji, kjer imata tudi Talmud svoje torišče. Vodja Kolumbijancev je Homer Loomis ml., ki je bil nedavno obojen na leto dni spora ob trdem delu, ker je odprto hujskal proti zamorcem in li-dom in širil raso sovražno, odnosno ker je pripravil svoj put in svojo vlado, ki naj bi zamorcem in šidom pokazala "vintoto." Na sliki (levo) ga je videti v družbi svojega očeta in šerifa pred okrajno ječo, kamor je bil poslan za leto dni. Za tako bolezen je tako zdravilo (kazen) premila.

VPRAŠANJE SLOVENSKE KOROŠKE

Dr. Fr. Vat. (Nadaljevanje)

AVSTRIJA JE STOPILA NA NAPAČNO POT

Razmere na Koroškem so verno zrcalo splošnega stanja v Avstriji, ki je stopila na napačno pot. Dokler je njen korak na tej poti, je zelo malo verjetno, da bi si mogla na katerikoli način pridobiti vsaj trohico zaupanja demokratičnih držav. Avstrijska politika, nvanja in notranja, priča, da se vodilni močje v Avstriji njihovi krivdi so nacistični elementi zopet oživel. Znanje so provokacije nacistične mladine na dunajski univerzi, znana je politična dejavnost germanskih fašistov v Avstriji, na Solnograškem, v Tirolah, v Zgornji Avstriji, na Koroškem, Stajerskem itd. Na Solnograškem lahko nacisti nemoteno širijo svoje letake, v katerih pozivajo k uničenju demokratičnih elementov.

V Gradcu pretepaajo fašisti vse, ki izražajo svojo protifašistično misel. V štajerskem Cmureku vidiš na mnogih hišah nacistična gesla. Organi avstrijskega pravosodja kažejo neko čudovito, neumljivo širokogrudnost pri izsledovanju javnih in tajnih hitlerjevcev. Na Dunaju, v Inomestu in v Gradcu zlorabljajo številni vseučiliški profesorji svoj položaj za širjenje protifašistične propagande. Odstranjenih je bilo le nekaj nacističnih "profesorjev", ki so bili najbolj kompromitirani.

Razen tega je javna tajnost, da so se pretvorila danes avstrijska vseučilišča v zatočišče tisočev tujih fašistov, ki so pred zmagovito rdečo armado in partizansko vojsko pobegnili v Avstrijo iz Jugoslavije, Poljske, Ogrske in Čehoslovaške. V zadnjih mesecih se opaža aktivizacija fašističnih podreptikov na vsem avstrijskih vseučiliščih. Tisk tako z vane ljudske stranke je smatral zelo primerno, da se obregne ob dunajske delavce protifašiste, ki so takoj odgovorili na izzivanja dunajskih vseučiliščnikov z ogromno demonstracijo pred dunajskim vseučiliščem. Prosvetni minister Hudres je skušal s ploho lepih besedi opravičevati in razbremenjevati hitlerjevske dijake, ki se pojavljajo na ulicah avstrijskih vseučiliških mest v kroju nekdanjih hitlerjevskih uniform in ki se med seboj titulirajo z označbo nekdanjih hitlerjevskih častnih činov. Avstrijski sindikati so zaradi tega pričeli z vztrajno borbo proti tem nezdravim pojavom, zanašajoč se pri tem na podporo in sodelovanje vseh naprednih elementov v Avstriji, vsega avstrijskega delovnega ljudstva.

Korak za korak tepta sedanji avstrijski režim sklepe moskovske konference, v kolikor se nanašajo na avstrijsko vprašanje. Kakor znano je bil v okvirju moskovske konference treh velikih zaveznih držav — Amerike, Velike Britanije in Sovjetske zveze — dne 30. oktobra 1943 sprejet sklep, s katerim izražajo tri velike sile svoje soglasje glede tega, da se zopet vzpostavi svobodna in neodvisna Avstrija. Predstavniki treh velikih sil so pozvali Avstrijo, naj prekrine s hitlerjevsko Nemčijo in naj se pridruži Združenim narodom, opozarjajoč jo na to, da se bo ob obravnavanju vprašanja njene odgovornosti glede so-

delovanja v vojni na Hitlerjevi strani upošteval prispevek Avstrije k osvoboditvi. Ves povojni razvoj pa proži dokaz za to, da je Avstrija šla mimo sklepov moskovske konference. Do konca vojne je ostala Avstrija na strani Hitlerjeve Nemčije in se ni odzvala pozivu glede prekinitve z Nemčijo in priključitve k Združenim narodom.

Tudi ne izvaja avstrijska vlada nobene demokratizacije avstrijske države. Ni najti nobenega sledu glede tega, da bi se uveljavljalo resno prizadevanje za temeljito prečiščenje vsega avstrijskega življenja, vseh nacističnih, fašističnih in protifašističnih elementov. Avstrijska ljudska stranka, ki je dobila večino pri novembrskih volitvah, je zbrala v svojih vrstah vse avstrijske protidemokratske elemente. S tem je preprečila demokratičen prepoved Avstrije.

Toda v Avstriji se, kakor zatrujejo številni potniki in očividci, lahko sprehajajo nešteti vojni zločinci, ki imajo na vesti krvave zločine nad nedolžnim prebivalstvom Jugoslavije in drugih držav. To je tem bolj čudno, ker se avstrijske ljudske množice resno vprašujejo, kako dolgo bodo še lahko motovili v mali Avstriji ti fašistični beguni, vojni zločinci, ki jih je okoli 550.000. 96.000 jih je nameščenih po raznih taboriščih, dočim so drugi nastanjeni povsod v mestih in področjih angleške, ameriške in francoske sedbene cone. Toda poizvedbe so pokazale, da je to število še večje, da živi danes samo na Dunaju okoli 50.000 neprijavljenih tujcev. Nad 500.000 "Volksdojčerev", ustašev, četnikov, andersovcev, salaševcev, vlasovcev in drugih fašističnih izrodov uži-va v današnji Avstriji potuho avstrijske državne uprave ter anglo-ameriške in francoske okupacijske oblasti.

V Tirolah predstavljajo tuji fašisti 14% vsega prebivalstva. V mnogih naselbinah zapadne in južne Avstrije pa so ti fašistični tujci celo v relativni večini. V znanem turističnem središču Sv. Johana na Solnograškem živi poleg 2000 domačinov tudi nad 2500 tujcev, med katerimi je okoli 1500 četnikov in ustašev. Dočim avstrijske delavske množice gladujejo, potrolikajo fašistični tujci v mesecu 2.160 ton moka, 114 ton masti, 145 ton sladkorja, 650 ton mesa itd. Dočim sprejemajo avstrijski državljani okoli 1500 kalorij hrane dnevno, pa so tuji-fašisti deležni prednostne količine 2000 kalorij.

Zaman opravlja napredni avstrijski tisk dan na dan poročila o zločinih teh tujcev po mestih in vaseh zapadne in južne Avstrije. Zaman opozarja predstavniki oblasti na škodljivost nadležnih ter nasilnih tujcev. Zaman kaže na škodo, ki jo utegne doživeti danes ali jutri Avstrija zaradi potuhe in zaščite, ki jo ti temni elementi uživajo v zavetju napačno pojmovanega gostoljubja.

Vendar ni avstrijska vlada kljub temu doslej še ničesar storila, da bi bila država rešena teh fašističnih nasilnikov in vojnih zločincev. Zgodilo se je celo, da je dunajski kardinal dr. Innitzer v svoji božični poslanici 1946 priporočal svojim vernikom "zaščitite potrebne pregnance ter begunec". Tujce-fašiste pa poziva, naj prihajajo v katoliške cerkve, naj prihajajo v krog katoliških cerkvenih skupin. Nedavno pa je sprožila reakcija nov manever na reševanje tej vojni zločincev. Pojavil se je predlog, da bi bili deležni avstrijskega državljanstva vsi tujci, ki govorijo nemško in ki potekajo iz krajev, ki so nekoč (pred prvo svetovno vojno) pripadali habsburški "kronovinam". Za nje je znani profesor iz Cambrida v Angliji iztuhlat izraz "Folksesterajher-j", kar pomeni narodnost avstrijskega izvora.

V iznajdbi tega novega imena lahko odtipamo nov poizkus reakcije, da bi se bivši ustaši, čet-

niki ter ostali fašisti, ki živijo v Avstriji, čim laže utihotapili v seznane avstrijskih državljanov. Od vseh političnih strank v Avstriji je le delavska zavezla odločno stališče proti temu poizkusu. Avstrijsko delovno ljudstvo je spregledalo in spoznalo, da so ti tujci krivi za današnjo lakoto in slabo prehranitveno stanje v Avstriji. Današnji avstrijski oblastniki dopuščajo, da imajo reakcionarni elementi iz drugih držav dovolj hrane, dočim je primanjkuje za domače delavstvo. Ozadje te čudovite zadevščine je v preprostem spoznanju, da si sovražniki prave ljudske demokracije v Avstriji ne želijo, da bi bili tudi fašisti repatriirani, ker menijo, da jim lahko postanejo orožje v borbi proti demokratičnim silam avstrijskega prebivalstva.

Z vidika sklepov moskovske konference predstavlja zunanje politično delovanje dr. Gruberja pasivno bilanco. Sedanje stanje terja radikalne spremembe v avstrijskem političnem življenju. Stvar avstrijskega ljudstva ter njegovih naprednih, demokratičnih pripadnikov je, da postane demokratizacija Avstrije ter temeljita sprememba njene vna-nej politike čim preje življenska stvarnost Avstrije.

(Konec prihodnjič.)

Težave angleške vlade

LONDON. — ONA — Ugled angleške delavske vlade med ljudstvom precej naglo propada. Kjer koli se pokaže zdaj Churchill, mu priredi ljudstvo ogromne ovacije. Seveda, res je, da se nahaja Anglija danes v velikanski gospodarski krizi, ter da je v takih dobah vedno posebno težko presojati pravo razpoloženje v narodu, ki utegne pokazati popolnoma drugačno lice čim se razmere nekoliko izboljšajo. Toda vašemu poročevalcu je jasno, da bi volitve, ako bi se imele ponoviti v teh tednih, spravile Churchilla takoj nazaj na vlado in oblast.

Da je to tudi Churchillovo mnenje, je jasno po tem, kako odločno je zavrnil migljaj sedanjega finančnega ministra Hugh-a Daltona, ki je nedavno v parlamentu dejal napram opoziciji, da upa, da bodo znali sodelovati. "Koalicija pa že ne!", je dejal Churchill.

V Londonu neprestano nastajajo govornice o odstopu tega ali onega ministra—govornice, ki ostajajo nepotrjene, ki pa vendar kažejo, da je v krogih vlade mnogo težav in nesporazumov.

Posojilo Čehoslovaški

PRAGA. — ONA — Iz zanesljivega vira prihaja vest, da bo Čehoslovaški ugodeno posojilo \$20.000.000 za nakup bombaža. To bo baje prvi korak na potu novega razdobja v odnošjih Zedinjenih državah s Čehoslovaško, ki bo baje dobila vsega skupaj posojila v vsoti \$100.000.000. Z drugimi besedami, politika Zedinjenih držav napram Čehoslovaški bi se posebno v gospodarskem pogledu popolnoma spremenila. Lani v jeseni se je bil minister Byrnes kot znano odločil, da ukine posojilo, ki je bilo Čehoslovaški že prej priznано, ter da ustavi pogajanja glede novega posojila, ki bi se bila imela začeti.

Ukinjeno posojilo je bilo Čehoslovaški vrnjeno še pred koncem preteklega leta, toda novih posojil do zdaj še ni prejela.

Nemci imajo nov "Ersatz" za maslo

Berlin. — ONA — S čim namazati svoj kos suhega kruha, je bila že od nekdaj največja preglavica nemškega ljudstva. Z zdaj so si izmislili nov nadomestek za surovo maslo, in sicer nameravajo predelati na primeren način ostanke pečice grozdja, iz katerih pridelujejo olje. Ta odpadki je bil do zdaj neporabeni radi preveč grenkega okusa, katerega pa se nemški kmetičarji končno ne uspejo odstraniti, tako da so dobili neko rumenkasto masčobo, kateri so nadeli ime Elira in ki je baje vredna preko 240 kalorij na kg.

Iznajditelja tega pridelka sta dva berlinska kemika, dr. Hans Vorkauf in dr. Emil Weller.

Jakobovo hudodelstvo

IVAN CANKAR

(Nadaljevanje)

"Tako, prijatelj gospodski: pet let nato je bila moja žena! Lepa je bila in rada me je imela; zdaj ni več lepa in tudi rada, mislim, da me nima več... zakaj me nima rada, ljubi gospod, to boš kmalu razložil... Ali si že bil v tistih krajih, kjer je bil nekoč moj dom? Težka megla visi tam pod nebom, vse do ceste, do tal; obrazi, telesa režejo to meglo, in megla sega pod obleko, je v lica, pririje se do pljuč, do krvi, do mozga... in glej, nenadoma so lica udrt, leže oči v globokih jamah, kloni telo, omahuje noge... Ne hodi tja, tudi lepih deklet ni tam — prezgodaj se starajo, prezgodaj umirajo... No, kaj bi tam?... Mlada sva še hla, ko sva se vzela; sedemnajst ona, dvajset jaz... Poročila sva se zjutraj navezgodaj, zato ker sva šla peš v cerkev; tudi klobuka ni imela sama in tudi ne svetle obleke; izposodila si je od prijateljice... na krilo je padla ob kosilu kaplja rdečega vina in plačala sva en goldinar; mislim, da je bilo preveč... Popoldne po svatbi sem šel jaz v tvornico, ona pa je šivala... Tako, moj gospodski prijatelj, se je godilo potem deset let: jaz sem hodil v tvornico, ona je šivala. Deset let... to je tako navadna, pusta beseda, kakor da bi rekel, recimo, deset požirkov vina... tebi so minila in komaj se ti pozna na brkih, komaj na zrelih očeh... tebi vesela minuta, meni trpljenje in groza brez nehanja!"

Gospod prijatelj je točil; gledal je na jetičnega obešenjaka z radovednim, nekoliko osuplim pogledom; ozrl se je časih po dekletih, ki so sedela za sosednjo mizo, in ni poslušal zelo natanko. Prijetni vinski duh mu je legel na misli, sladke so bile in hrepence.

"Poslušaj, lepi gospod... ali pa rajši nikar ne poslušaj. Kaj pripovedujem tebi? Sebi pripovedujem. Tudi obsojenec-hudodelec ne sme govoriti ob poslednji uri... nego s plečastim spovednikom; jaz ne potrebujem spovednika... Lepa sva bila obadva in mlada in rada sva se imela; pa se pogledava čez deset let iz obraza v obraz: o Mara, Maša, Maruša, kaj si ti to? Kaj so to tvoje svetle oči, kaj je to tvoj žametni obraz, kaj so to tvoje ustnice? ... O Jacek, Jakob, kaj si ti to? Kaj je to tvoj vesel obraz, kaj je to tvoj moški smeh? No, Bog vedi, in tako sva bila obadva bolna... In kakor sva bila trudna in bolna, se nama je prikazalo življenje. In kakor se je prikazalo, je izginila vsa moč in vsa radost z njo... Nenadoma — kakor da se je vse podrl in vse zvrnilo pred nama. In ljubezen — kam? In mladost — kam? Z drugačnimi očmi sva se gledala, z drugačnim glasom sva govorila, z drugačnimi besedami... Prej se je pripetilo, da sem sedel na tleh ter se lasal s svojim fantkom kodrolaskom — da si ga videl, prijatelj! Tudi on bo še nekoč — kaj je pravica, prijatelj? Umijva si roke: tudi on še pojde nekoč po tisti poti, ki jo hodim jaz noč! Oni dan je zajokal nenadoma; spal je mirno — pa se prestraši in odpre oči in zajoka... Kaj je zaslužil takrat, neboljenček, kodrola-

sek? ... No, zdaj se ne igravam več z njim na tleh, ne zibljem ga več na kolenih. Pomisli čudo: strah me je otroka, strah me je njegovih oči, ozrem se nanj in izpreleti me in pobegnem..."

"Ali kaj, vraga...!" se je začudil in razsrdil gospod. "Kaj so te spodili iz tvornice? Piješ, prijatelj, in govori krščansko!"

"Spodili? No, vrata so zaprli, pa je! Zdaj hodimo po svojih potih, kakor je pač Bog ukazal? Koliko jih je šlo včeraj? Sedem, se mi zdi: troje se jih je obesilo, dva sta se utopila, eden je ubil ženo, otroke in sebe — ta je bil najbolj vesten in koristen — poslednji pa je šel, oropal na cesti bogatega strahopetneža in se je smejal in se je dal ukleniti; ta je bil pameten in prebrisan: zdaj ga ne bodo spodili, zdaj mu ne bodo zaloputnili vrat pred nosom!"

"Vzrok: nesrečna ljubezen! Če bi šlo po tvojem, so se obešali, utapljali, pobijali otroke in ropali na cesti samo zaradi nesrečne ljubezni; o treh izmed tistih sedmerih so celo pisali: nesrečna ljubezen, ljubosumnost, to in ono, tako in tako... Jaz pa ti pravim, prijatelj, in prisegam: poznal sem človeka, ki je bil velik kadilec in je šel in se utopil samo zategadelj, ker na nobenih stopnjicah in v nobeni veži ni več našel najbolj ponižnega ostanka; nikoli pa nisem slišal iz poštenih ust in bi tudi nikoli ne verjel, da se je kdo utopil zaradi nesrečne ljubezni..."

Glej, jaz imam ženo in, če premislim do srca je zdaj jetična, sitna in suha. Rad jo imam in gledam, obsojenec, kako umira pred menoj. Nekoč se je ozrla na otroka, ki je ihtel v kotu brez glasu, kakor ihtel starci; in takrat sem videl, kako je šinila senca preko njenega obraza — in glej, tista senca je ostala in je bila zmormana temnejša. Jaz pa, ki jo imam rad, Maro, nisem stopil k nji in je nisem pobožal po tistem bolnem obrazu, temveč vztrepetal sem od srda in sem vzel klobuk in sem šel brez besede. Tako sem storil tudi noč, ko sem videl na postelji njen robec; na robcu je bila kri... in sem vzel klobuk in sem šel brez besede in se nisem ozrl ne nanjo in ne na kodrolaska, tudi ne na deklici ubogi, ki bosta na cesti prodani nekoč, duši nedolžni, ogoljufani že v materinem telesu... In sem šel — kaj ni to nesrečna ljubezen?"

Gospodu je bilo dolgčas, toda zgenilo se je tudi kakor sočutje v njegovem srcu. Peljal se je nekoč po pustih okrajnih cestah in je slišal izgubljenega psa, ki je cvilil od lakote. Tako sočutje se je zgenilo v njegovem srcu.

"Pij in jej!"

Jakob se je ozrl po mizah, ugledal je od daleč rumen kolač.

"Kaj je tam?"

"Kolač je... kaj še nikoli nisi...? Prinesite sem!"

Jakob je objel kolač z obema rokama kakor otrok skledo.

(Konec prihodnjič)

Slovenska Istra v svobodi

Pagon Andrejev Ogarjev

Ko obišče človek junaško Istro, se ne sme bati umazati čevljev z zemljo, ki rodi Istranu vino, češnje in oljke. Tuj si Istranu in tuj mu ostanet, če se izogiblješ klancev s tistim značilnim jesenskim klejastim blatom. In tudi Istra ti ostane tuja in nepoznana.

Tužna Istra! Tako so pisali o njej literati. Tužna Istra! Tako smo mislili o njej, ko se še nisimo poznali tako, kot smo jo spoznali pozneje. Tužna Istra bi bila le — leposlovnji izraz, ki je že odslužil in sodobni literati so ga zamenjali z novim: junaška Istra!

Prisluhnil sem govoric te naše zemlje. Srečal sem delavca na cesti, ki vodi v Bertoke. Dejal mi je: "Trideset in sedem let že trpim, s solzami sem se v mrzli tujini umival zato, da bi postal sam gospodar na svojem. Moj otrokom so v šoli dajali denarne nagrade zato, da bi stariši govorili italijansko. Pa se nisimo dali, mi Istrani!"

Vse je dala Istra za uničenje fašizma. Slišal sem to-le zgodbe: Kocjančičeva družina je bila lačna. Mož, žena, dva otroka in še oče in mati že dolgo niso jedli. Brez zajtrka je še šlo, brez kosila teže. Proti večeru je prinesel stari oče od nekega pest fižola in prgušče koruzne moke. Ko se je iz sklada na mizi kadila vroča godba in so lačne oči buljile v "hrano", je zaropotalo po vratih. Vstopili so partizani, premočeni, trudni in lačni. Niso vprašali po jedi, toda lačni so odstopili vročo godlo nim, ki so bili bolj lačni, ki so se borili za srečnejšo Istro.

Dolgo so se borili, brez milosti za sovraga in brez milosti tudi zase. In njihov boj je rodil sreč-

nejšo Istro. Zdaj prisluškujem govoric te Istre.

Nekaj novega je prišlo med istrske holme, nekaj novega, kar vztrajno zakriva sledove tužne Istre. Jesensko sonce gorko obseva temno modre sadove zrelih oljk, ki jih prav te dni pobirajo. Zdi se mi, da prav tako sije sonce iz oči Istranov, ko se z njimi zapletet v pogovor. Istrska pesem, pet in dvajset let dušena, se spet glasi izpod latnikov prijaznih dvorišč in zgublja v bradje nad vami. To-le mi je rekel istrski Italijan od morja: "Naš jezik poznajo tukaj vsi, sedaj se učimo mi njihovega. Zakaj ne bi skupaj peli o naši svobodi pesem, da bi jo veter ponesel na valove koprskega morja in z njimi doli v Italijo, jo bodo slišali ljudje, ki jim zloba sveta zakriva veliko resnico."

Pelin in robida bolestno raste na ruševinah hiš, ki jih je v Cezarjih razrušil fašizem. Iz teh robid in pelina tudi govori uporna zemlja in ljudje. V požganih Marezigah pokrivajo obnovljeno šolo. Pionirji ne morejo pozabiti radostnih dni, ki so jih uživali v koloniji na Bledu. V Buržanih pod Marezigami obirajo oljčne sadove. Požgane šmarje odstranjujejo sledove fašistične kulture, ki se je proslavila z razdejanjem vasi. Ljudje si pomagajo s prostovoljnimi delom. Ustanovili so obnovitveno in nabavno prodajno zadrugo. Organizirali so prosvetno društvo, knjižnico in večerni tečaj za pravilno pisanje in čitanje.

In še sem hodil skozi vasi in prisluškoval govoric Istre. Povsod delo, povsod napori, in vendar povsod radost in veselje. Da,

to ni več tužna Istra, to je junaška in odločna zemlja, ki ne pozna odmora, ne oddiha, zdaj ko gradi. Le 6 dni sem hodil po njenih blatnih klancih. Dodobra sem se seznanil z njeno rjavo zemljo, zemljo, ki je dala Istranu poguma, da je vztrajal v velikem trpljenju, pa sem jo vzljubil tudi jaz. In ko so mi ob slovesu dejali v neki vasi: "Hvala ti tovariši za dobro besedo," sem čutil, da me je vzljubila tudi ona — Istra.

Večen dolžnik ti ostajam. Večen dolžnik zato, ker ne morem in ne bom mogel opisati tvoje vztrajnosti in žilavosti, kot jo občutim. Nekaj pa lahko zapisem in to tudi storim: Tužna bi bila Istra, tužna, ker ti je rezal svobodo tujec. Toda ti si verjela v svojega Veli Joža, ki bo nekega dne pometal v morje vse sovražnike. Vase si zaprla bol, molče trpela, dokler nisi v zgovornem jeziku udarila. Danes poješ in vriskaš, zboruješ in delaš svobodna za boljšo bodočnost.

Daleč sem že bil od Istre, mene pa je še vedno spremljala istrska ponarodela pesem: "Druže Tito..." — Ljudski tednik.

Trgovska pogodba med Jugoslavijo in Madžarsko

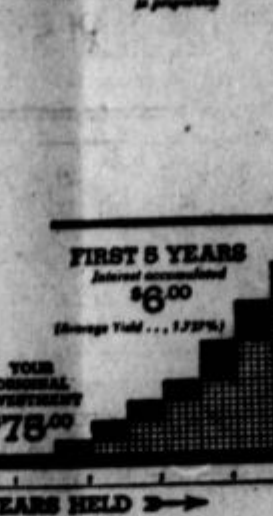
Budimpešta. — ONA — Madžarska vlada je ravnokar sklenila trgovsko pogodbo z Jugoslavijo, na podlagi katere bosta obe deželi izmenjavali poljedelske in industrijske proizvode. Madžarska bo dobavljala Jugoslaviji različne stroje in električne naprave, a prejela bo železno rudo, baker, svinec, les in sodo. Vprašanja cen in nekatere druge podrobnosti še niso bile urejene, tako da se bodo pogajanja nadaljevala.

It'll Pay You to Study This Chart

Here's How the Second Five Years Reaps The Biggest Harvest for Your U. S. Savings Bonds

Millions of Americans who bought Savings Bonds in 1941 are now in a position to enjoy yield of 4.81% interest annually on their investment. Hang on to your bonds. Don't cash in on investment that is worth more... pays more... your other year.

HOW A \$100 U. S. BOND GROWS, other denominations in proportion

Strah

Kelvin Lindeman (Dáncé)

Nenaden domislek je pripravil Carlsona do tega, da se je peljal še skozi Kodanj. Bil je temen večer in Carlsson je bil gotov, da ni videl nihče številke njegovega avta. V trenutku nezgode je bil sicer za trenutek vozilo ustavilo, a se je takoj nato odpeljal. Ko se je ozrl, je nejasno videl prihajati policijskega uradnika. Toda prepričan je bil, da ta ni mogel razbrati številke. Pri zatemnitvi je bilo nemogoče spoznati številko na daljavo nekaj metrov.

Carlson je bil popolnoma miren, ko je zapeljal avto na dvorišče svoje hiše in takoj v lopo. Nihče ga ni videl prihajati in če bi ga tudi kdo videl, bi to ne bil še nikak dokaz.

Zaklenil je hišna vrata in šel po stopnicah v stanovanje. Tu šele je čutil vso reakcijo. Noge so se mu tresle in pot mu je curknil s čela. Obesil je površnik v omaro, stopil v kopalnico in si umil obraz z mrzlo vodo.

To je pomagalo. Glava se mu je zbistrila, le noge so se mu še vedno tresle. Ta neumni strah. Dolgo časa je stal pred zrcalom nad umivalnikom in opazoval svoj obraz. Obraz je bil blede in spačen.

Tak je torej zločinec, si je mislil.

Neumnost, mu je dejal drug glas v njem. Slučajna nezgoda. Oseba je stopila na ulico, ti si poskusil zavreti in izogniti se.

Če je pa tvoja vest čista, zakaj si zbežal? Mož, ki se ženske boji, katero je povozil! Fej! Gotovo so jo spravili v bolnišnico. Saj sem videl prihajati redarja. Jaz bi prav ničesar ne mogel storiti, tudi če bi bil ostal na mestu — in jaz sem jo popihdal, šlo mi je za bodočnost!

Da, pijan si bil. Ne, pijan nisem bil, je ugovarjal drugi glas, ne več tako gotovo ko prej. Sicer ne pijem, če se bojim, toda tista majhna količina alkohola v moji krvi bi zadostovala in bi mi utegnila škoditi.

Zaničevati te je treba! Je dejal drugi glas. — Sovražim te!

Samega sebe tudi sovražim. V tem sva si složna! Spačil se je samemu sebi v zrcalu in šel v sobo.

Ne, nihče ni spoznal številke. Ves dogodek je še enkrat preudaril. Redar ni nikakor mogel spoznati številke.

Izključeno, si je zamrmral polglasno, kakor da mora samega sebe prepričati.

Toda redar ni bil sam na cesti. Nekaj ljudi je bilo slučajno v bližini. Neki mož je pobral ženo, ko jo je bil desni okrovec zagnal na pločnik. Tako je bil ta mož zaposlen, da si ni utegnil zapomniti številke.

Ali si gotov? Če si je pa bil kljub temu zapomnil številko? Morda si je ni!

Če si jo je pa le? In potem! Mislimo si, mož je imel, ko je pomagal ženski na pločniku, toliko prisotnosti duha, da si je zapomnil številko. Prav. Toda številka je dolga, težko si jo je zapomniti. Mož je stal najmanj tri metre od vozila. Po ulicah je temno ob zatemnitvi. Če je razbral številko, jo je razbral najbrž narobe, in če jo je razbral pravilno, jo je gotovo nekaj minut nato pozabil, ker številka sama ne daje nobene opore, da si jo človek zapomni.

Da in če... In če si jo je mož dobro zapomnil? Gotovo jo je naznanil redarju, redar se je dal telefonično zvežati s svojim poveljstvom, vprašal poveljstvo po lastniku vozila s to številko. Tako bi se ugotovilo, da je številka njegova in takoj bi poslali redarja k njemu.

Vse se je desetkrat poslabšalo, odkar se je odtegnil odgovornosti. Če pozna torej mož številko, jo takoj naznani in policija pride. Če se policija v pol ure ne pojavi, se lahko čuti varne.

Stopal je po sobi kakor zver v kletki pet minut, deset minut, četrto ure.

Sedaj skoraj ne preti več najhujša nevarnost. Dvajset minut. Kazalec je lazil.

Devet in dvajset minut.

Pri vratih se je oglašil zvonček.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabla za veselice in shode, vizitnice, častnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-58 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

Srce mu je začelo utripati. Ali naj odpre? Ne, to bi ne bilo pametno. Stopil je do vrat in jih odprl. Redar je stal pred durmi. Plečat in za glavo večji kot on.

"Vi ste gospod Carlson, kaj ne?" je vprašal.

"Da!" je odgovoril hripavo. "Grem z vami. Nisem bil pri zdravi pameti, ko sem bežal. Sploh je pa ženska sama zakrivila, stopila je s pločnika na pot, ne da bi se bila ozrla."

Redar je osupnil in opazoval z zanimanjem potečega se in brbljajočega Carlsona.

"Pridite rajši v stražnico," je pripomnil, "tam lahko pojasnite vso zadevo. Kaj ste povzili žensko?"

"Da, saj zaradi tega ste vendar prišli?"

"Ne," je dejal redar, "prišel sem le, da vam povem, da gori v vaši kopalnici luč in da ste pozabili na zatemnitev..."

OTROŠKA USTA

Tonček: Naša Pina se je poročila in odšla z možem v Ameriko. Pa nam od tam nič ne piše.

Pepček: Se ji že dobro godi, da ni ne piše.

Tonček: Oh, ne. Denarja nima za znamko.

Razni mali oglasi

RAD BI IZVEDEL ZA NASLOV

JOSEPH ROGEL, po domače "Petrovec", doma iz Potoka, fara Krka pri Zatičju, ker mu imam zelo važne stvari za sporočat iz domovine. Pred več leti se je nahajal v Butte, Montana. Ako je komu znan njegov sedanjí naslov, ali ako umrl, naj mi to sporoči; bom zelo hvaležen. Joseph Globokar, 988 East 74th St., Cleveland, Ohio.

SEWING MACHINE OPERATORS

EXPERIENCED

\$1.00 Minimum Wage Scale

To work on the famous
Windbreaker Jacket

APPLY

John Rissman & Sons

841 S. Blue Island Ave.

Franklin 2620

Ask for Mr. Martin

Remember Birthdays

SEND FLOWERS

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijeto eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali članice \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri anketah \$1.25 na teden, se jim to prijete k naročnini. Torej sedaj ni vročka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list teden, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnštvu znižati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 teden in \$4.00	1 teden in \$4.00
2 tednika in \$6.00	2 tednika in \$6.00
3 tednike in \$8.00	3 tednike in \$8.00
4 tednike in \$10.00	4 tednike in \$10.00
5 tednikov in \$12.00	5 tednikov in \$12.00
Za Evropo je \$8.00	

Isposnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Usitavite teden in ga pripikite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesec _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Razni mali oglasi

FEMALE—OFFICE HELP

TYPIST

Experienced or beginner
Light Dictation (shorthand or long-hand). 44 hr. week. Steady work.

FOSTER
3301 Ogden CRA. 6240

\$200 mesečno dohodkov

Proda se v Lawndale okraju blizu 24. ulice in Central Park ave., za takojšnjo naselitev—2 nadstropja iz opeke zidana hiša.

V drugem nadstropju bo prodana tudi vsa oprava 7 sob, to primila \$40.00 mesečno.

Prvo nadstropje—6 sob je vse novo dekorirano po lastniku: raža - široka lota - Furnace - kota - bus gre mimo vrat. Hiša. Nizka cena le \$12,500.

KOPRIVA—Real Estate Broker
3334 West 26th Street, Chicago
Phone Rockwell 4342

SMART GIRLS

LIKE TO WORK

IN

THE FRIENDLY

ATMOSPHERE

OF

MOTOROLA

The Best Radio Place in
Town

STARTING RATE 83c

With Experience, 94c

Automatic Raises to

\$1.04

4545 W. AUGUSTA

BLVD.

ALI GLEDATE ZA DOBRO
PLAČO IN STABILNOST?

Telefon kompanija ima nekaj
takih prilik

HIŠNICE

(JANITRESSES)

Takoj od začetka plača 72½ c na
uro, po treh mesecih 77½ c na uro
in po šestih mesecih po 82½ c na
uro

ZENSKE ZA ČIŠČENJE V VSEH
DELIH MESTA

Delovne ure od 5:30 pop. do 12
ure ponoči.

Oglasite se pri

ILLINOIS BELL

TELEPHONE

COMPANY

v upošlevalnem uradu za ženske
v pritličju

309 W. WASHINGTON ST.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO